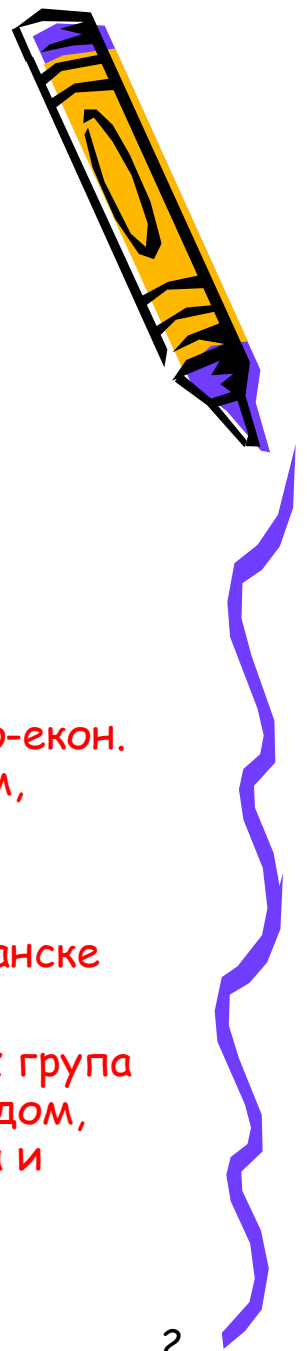

ТИПОЛОГИЈА ГЛОБАЛНИХ
ДРУШТАВА У САВРЕМЕНОСТИ
И МЕГАТРЕНДОВИ
ДВЕХИЉАДИТЕ

2021/22.

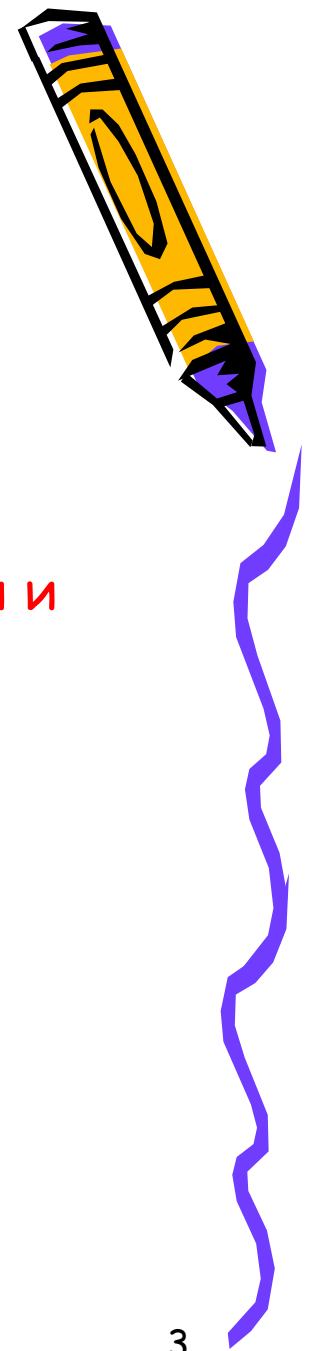
Социологија и проблем типологије глобалних друштава

- Са настанком социологије као науке проблематика типологије глобалних друштава заокупљала је пажњу класичних истраживача (позитивиста, марксиста) и савремених истраживача друштвене стварности :
 1. **О.Конт** (класификује различите фазе развоја људског друштва: теолошка, метафизичка и позитивна);
 2. **К. Маркс** (историјски развој друштва кроз пет главне друштвено-екон. формација: првобитна, заједница, робовласништво, феудализам, капитализам и комунизам);
 3. **Х. Спенсер** (примитивно, милитаристичко и индустријско),
 4. **Е.Диркем** (друштва "механичке солидарности" и друштва "органске солидарности");
 5. **Ф. Тенис** (заједница - тип друштва чврсто повезаних локалних група и друштво- повезаност приватном својином, тржишном привредом, правним системом и интересним односима између појединаца и група);

социологија и проблем типологије глобалних друштава

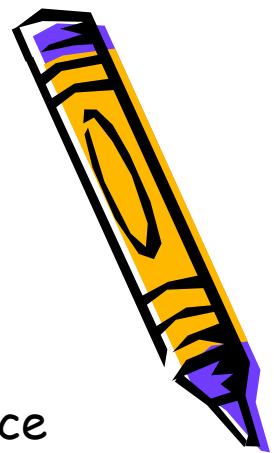

6. Шпенглер, Парето, Сорокин, Тојнби (теорија "историјски кругови" и закон "вечног враћања");
7. П. Сорокин (идеационални тип - спиритуалне вредности, сензатски тип - материјалне вредности и мешовити тип);
8. М. Вебер (тип власти одређује тип друштва - харизматски, традиционални и рационални);
9. Ж. Гурвич (шест типова др. система у историји и четири у савремености: капиталистички системи, фашистичко друштво, систем колективистичког етатизма и плуралистички колективизам);
10. А. Кивилије (полазећи од режима производње изградио класификацију глобалних друштава);

Савремени истраживачи о типологији друштава

- Проблематиком типологије савремених др. система баве се социолози, економисти, политиколози, антрополози, културолози и историчари. На основу емпиријских налаза и историјске грађе они изучавају релевантне особине и структуралне карактеристике по којима се друштва разликују. Ево значајнијих типологија савр. др. система:
 1. **Т. Парсонс** (првобитна, архајска, "повесна" прелазна царства, друштва расаднике културе и цивилизације, протомодерна и модерна друштва);
 2. **Е. Гиденс** (дистрибуција типова друштава на три групе: трибалистичка - племенска, друштва поделјена на класе и друштва без класа);
 3. **В. Отборн** (стагнатна и динамична друштва);

Неиндустријске цивилизације

су настале 6 000 година пре нове ере и заснивале се на развоју градова, трговине и производње и исказивале врло изражене неједнакости богатства и сиромаштва (класе) и били повезани с владавином краљева и царева.

(Астеци, Маје, Инке, античка Грчка, Римско Царство, древни Египат и индијска и кинеска цивилизација)

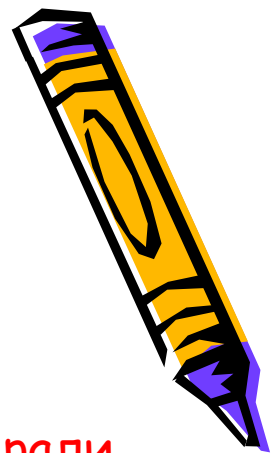
Теорије о НОВОМ ИНДУСТРИЈСКОМ ДРУШТВУ

- У савременој социологији развијена је теорија и критика индустријског и постиндустријског друштва. Њени аутори су Р. Арон, Ф. Перу, Т. Ботомор, Х. Маркузе, Т. Адорно, Ж. Фурастије, А. Турен, Д. Бел, А. Тофлер и други:
1. Наведени социјални аналитичари индустријског друштва указали су на радикалне промене у структури и динамици савременог друштва које су настале као тековина индустријске и научно-технолошке револуције (промене у технологији, структури и карактеру рада, подели рада и организацији рада, социјално-класне структуре, животног стандарда и квалитета живота, система управљања развојем, културе и идеологије).
 2. Т. Ботомор и Џ. Берхам - за свако савремено друштво су значајне појаве "феномен управљања" и "менаџерска револуција".

Модерна индустријска друштва

*** Шта је променило оне облике друштва који су доминирали кроз читаву историју све до пре два века?

- ИНДУСТРИЈАЛИЗАЦИЈА - се односи на појаву машинске производње која се заснива на коришћењу материјалних и неживих извора енергије (водена пара или електрична енергија);
- Индустријска друштва - фабрике, продавнице, канцеларије и запосленост већинског дела становништва;
- Др. живот се одвија углавном у градовима - др. живот постаје безличнији и анонимнији;
- Индустријска друштва била су прве националне државе у историји.

Теорије постиндустријског друштва

- Представници теорије постиндустријског друштва критикују савремено индустријско друштво и предвиђају наступ постиндустријског друштва као резултат III и IV научно-технолошке револуције и изграђују типологије глоб. друштава:
 1. **Ален Турен** (преиндустријско-традиционално, индустријско и постиндустријско-програмирано или технократско друштво у којем се јављају нови друштвени покрети);
 2. **Данијел Бел** (савремена развијена капиталистичка и социјалистичка друштва прелазе у постиндустријско друштво, које развијеније у привредном, технолошком, али и погледу социјалне структуре, слободе и једнакости људи);

Постиндустријско друштво

Постиндустријско друштво је нови тип глобалног друштва у нашој савремености и има специфичну социјалну структуру и систем расподеле друштвене и политичке моћи.

- Место старе технологије преузима нова “интелектуална технологија”, а средишње место заузимају универзитети и истраживачки институти.
- Основни развојни ресурс су научници, а уместо технике и капитала у први план избија стварање и ширење знања.
- Доминантни положај у друштву има политичка и технократска елита.

Теорија модернизације

- Она је доминантна аналитичка парадигма у америчкој социологији развоја за објашњавање глобалних др. процеса (Ајзенштат, Смелсер, Ростов).
- Полазећи од ове теорије сва се друштва са становишта односа према модернизацијским процесима могу поделити на:
 1. **иновацијска** (креативна, стварају нове вредности културе и цивилизације),
 2. **имитативна** (показују способност коришћења туђих иновација за властиту модернизацију) и
 3. **ненвентивна блокирана** (неспособна како за креацију тако и за иновацију и за њихово коришћење).

Савремено друштво

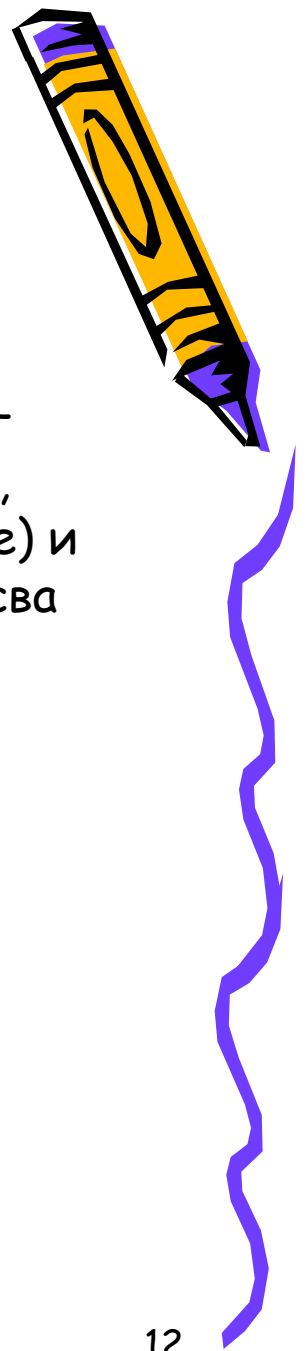
(марксистичка парадигма, теорија зависности и модерне теорије система)

- Полазећи од ових теорија бројни облици глобалних друштава и система у нашој савремености се могу груписати комбинацијом критеријума класне поделе и различитог нивоа развијености.
- **М. Ранковић** (предмодерна, модерна и постмодерна);
- **М. Печујлић** (високоразвијени и развијени светски “центар”, полупериферна друштва – неке црте заосталости и поједине црте развијености, периферни тип друштва трећег света и свет парија – свет безнадежно сиромашних друштава);

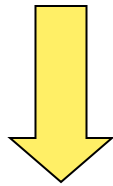
Типологија постсоцијалистичких друштава у транзицији

- Полазећи од одабране стратегије глобалног друштвеног развоја (ретрадиционализације, зависне модернизације, неоконзервативизма или социјалдемократске стратегије) и социјалног идентитета и смера транзиционих процеса сва друштва у транзицији се могу поделити на:
 1. Периферна предграђанска друштва (стратегија ретрадиционализације);
 2. Полупериферна зависна друштва (стратегија зависне модернизације);
 3. Друштва "капитализма номенклатуре" (неоетатизам и неоконзервативизам);
 4. Модерна плуралистичка социјалдемократска друштва.

МЕГАТРЕНДОВИ 2000-их

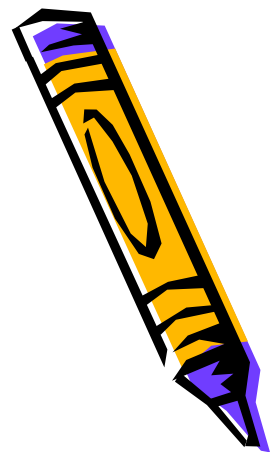

Савремено друштво је у знаку мегатрендова 2000-их који обликују нову слику света и његову развојну перспективу.

Уместо подела и конфронтација на делу су процеси конвергенције различитих глоб. друш. система и постмодерна интеграција различитих мега теорија и идеологија и формирање планетарне свести човечанства.

Уместо конфронтација отвара се нова перспектива стратегије партнерства за мир и развој.

У току је процес формирања нових развојних концепција, нових идеологија и система управљања др. променама.

Савремено друштво је “Маклуаново електронско село”

- Прошли век нам је у наслеђе оставио контроверзу социјализам - капитализам;
- Мултиполарни свет је свет међузависности, конкуренције и сарадње;
- Интернационализација производних снага и нова светска подела рада довели су до формирања светске привреде, нових облика груписања и интеграције светског капитала;
- Формирана су три снажна економска региона интеграције са водећим центрима у САД-у, Јапану и Европи.

Савремено друштво – подељено друштво

Упркос процесима глобализације, интеграције и конвергенције савремено друштво је још увек подељено друштво.

Диспропорције у развоју индустријски развијених и неразвијених земаља вишеструко су се увећале. Од послератног односа 3:1 данас је 100:1, на штету неразвијених земаља. То указује на нови смер конфронтације у сусрет 21. веку (уместо сукоба Запад-Исток на делу је интензивирање сукоба Север-Југ).

Неолиберализам

- нова стратегија развоја

- У савременом свету у последње две деценије у току је формирање и ширење неолиберализма и неоконзервативизма - нових стратегија др. развоја и нових приступа идеологији (*прете да потисну у други план социјалну државу и зауставе процес социјализације и трансформације капитализма у правцу демократских друш. промена*).
- Као вид испољавања ове тенденције у међународним односима формирана је стратегија **НОВОГ СВЕТСКОГ ПОРЕТКА**, која се позива на глобализацију либералних вредности и тиме остварује доминацију над малим народима оспоравајући им право самоопредељења.
- Амерички неолиберални развојни модел;

Европски неолиберални развојни модел

- Европски неолиберализам је још у традицији социјал-демократске концепције и њега карактерише балансирање између економских и социјалних перформанси (нови походи на Исток са имплозијом социјализма).
- Он одржава равнотежу између економског напредка и социјалних достигнућа.
- Он се залаже за активну улогу државе (владе) у привреди, за већа социјална издвајања и води рачуна о запослености и солидарности.
- У избору између већег профита и социјалне стабилности, европљани су се опредељују за стабилност.
- У центру евромодела је квалитет живота као европски приоритет, солидарност и стабилност.

